

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-5, 2026

Modern World Museums and Museology of Uzbekistan: Trends of Digital Transformation and Global Integration

Ismoilova Fotima Izzat qizi

1st-year Master's student, National Institute of Fine Arts and Design named after Kamoliddin Bekhzod

Abstract: This article provides a comparative analysis between modern world museums and the museological system of Uzbekistan. The study scientifically examines the digital transformation of museums, interactive and immersive exhibition technologies, artificial intelligence-based management systems, and innovative models of audience engagement. Furthermore, the contemporary paradigm of global museology is analyzed based on the experience of major museums such as the Louvre, the British Museum, the Metropolitan Museum of Art, the Hermitage, the Prado, the Rijksmuseum, the Vatican Museums, and others. The current state and development prospects of museums in Uzbekistan are identified, and scientifically grounded conclusions are presented on adapting them to international standards.

Keywords: museology, digital transformation, world museums, museums of Uzbekistan, interactive exhibition, immersive technologies, cultural heritage, artificial intelligence, museum management, global integration.

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy jahon muzeylari va O'zbekiston muzeyshunoslik tizimi o'rtasidagi qiyosiy tahlil amalga oshiriladi. Tadqiqotda muzeylarning raqamli transformatsiyasi, interaktiv va immersiv ekspozitsiya texnologiyalari, sun'iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimlari hamda auditoriya bilan ishlashning innovatsion modellari ilmiy jihatdan yoritiladi. Shuningdek, Luvr, Buyuk Britaniya muzeyi, Metropoliten san'at muzeyi, Ermitaj, Prado, Rijksmuseum, Vatikan muzeylari va boshqa yirik muzeylar tajribasi asosida global muzeyshunoslikning zamonaviy paradigmasi tahlil qilinadi. O'zbekiston muzeylarining hozirgi holati va

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-5, 2026

rivojlanish istiqbollari aniqlanib, ularni xalqaro standartlarga moslashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar beriladi.

Kalit so'zlar: muzeyshunoslik, raqamli transformatsiya, jahon muzeylari, O'zbekiston muzeylari, interaktiv ekspozitsiya, immersiv texnologiyalar, madaniy meros, sun'iy intellekt, muzey menejmenti, global integratsiya.

Zamonaviy muzeyshunoslik global madaniy jarayonlarning eng dinamik sohalaridan biri sifatida shakllanib, XXI asrda tub metodologik va texnologik o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Muzey endilikda faqat eksponatlarni saqlash va namoyish etish instituti emas, balki bilim ishlab chiqaruvchi, raqamli kommunikatsiya platformasi hamda madaniy identifikatsiya jarayonlarini shakllantiruvchi murakkab ijtimoiy institut sifatida talqin qilinmoqda. Ushbu transformatsiya, ayniqsa, Yevropa, Shimoliy Amerika va Osiyo mintaqalaridagi yirik muzey tizimlarida yaqqol namoyon bo'lmoqda. Jahon muzey amaliyotida raqamli transformatsiya muzeyshunoslikning yangi paradigmasini shakllantirdi. Buyuk Britaniya muzeyi (London), Luvr muzeyi (Parij), Metropolitan san'at muzeyi (Nyu-York), Viktoriya va Albert muzeyi (London), Prado milliy muzeyi (Madrid), Ermitaj davlat muzeyi (Sankt-Peterburg), Rijksmuseum (Amsterdam), Vatikan muzeylari (Vatikan shahri), Uffitsiy galereyasi (Florensiya), Guggenxaym muzeyi (Nyu-York va Bilbao), Smitson instituti kompleks muzeylari (Vashington), Getti muzeyi (Los-Anjeles), Van Gog muzeyi (Amsterdam) hamda Osiyodagi TeamLab Borderless va TeamLab Planets (Tokio) kabi markazlar muzey faoliyatining zamonaviy modelini belgilab bermoqda. Ushbu muzeylarda raqamlashtirish jarayoni faqat texnik vosita sifatida emas, balki ekspozitsiya falsafasining tarkibiy qismi sifatida qaraladi.

Mazkur muzeylarda raqamli arxivlash, 3D modellashtirish, virtual rekonstruksiya va sun'iy intellekt asosidagi kataloglash tizimlari keng joriy etilgan. Masalan, Luvr muzeyi va Buyuk Britaniya muzeyi o'z kolleksiyalarining katta qismini ochiq raqamli

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-5, 2026

platformalarga joylashtirgan bo‘lib, foydalanuvchi nafaqat eksponatni ko‘rish, balki uning tarixiy konteksti, ilmiy izoh va restavratsiya jarayonlari bilan ham tanishish imkoniga ega bo‘ladi. Ermitaj muzeyida esa sun‘iy intellekt algoritmlari yordamida eksponatlarni tasniflash va ularning holatini monitoring qilish tizimi yo‘lga qo‘yilgan bo‘lib, bu muzey fondlarini boshqarishda yangi bosqichni boshlab berdi.

Zamonaviy muzeyshunoslikda interaktivlik va immersivlik tushunchalari markaziy o‘rin egallaydi. TeamLab kabi raqamli san‘at muzeylari, shuningdek Van Gog muzeyining immersiv proyeksion ko‘rgazmalari tashrif buyuruvchini passiv kuzatuvchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Bu yondashuv fenomenologik jihatdan muzey tajribasini “kuzatish akti”dan “hissiy ishtirok akti”ga o‘tkazadi. Natijada muzey ekspozitsiyasi epistemologik jihatdan ham kengayadi, ya’ni bilim faqat matn yoki artefakt orqali emas, balki multimodal tajriba orqali hosil qilinadi.

Shuningdek, Smitson instituti, Guggenxaym muzeyi va Vatikan muzeylari kabi yirik komplekslar muzeyni nafaqat madaniy, balki ilmiy-tadqiqot markazi sifatida ham rivojlantirmoqda. Bu institutlarda antropologiya, arxeologiya, san‘at tarixi va tabiiy fanlar integratsiyasi asosida multidisipliner tadqiqotlar olib boriladi. Bu holat muzeyshunoslikning mustaqil ilmiy soha sifatidagi metodologik doirasini kengaytiradi.

O‘zbekiston muzeyshunosligi esa boy tarixiy-madaniy merosga ega bo‘lishiga qaramay, global muzey tizimidagi ushbu transformatsion jarayonlarga nisbatan bosqichma-bosqich integratsiya qilinmoqda. Mamlakatdagi muzeylar, xususan O‘zbekiston davlat muzeyi, Temuriylar tarixi davlat muzeyi, Amaliy san‘at muzeyi va memorial uy-muzeylar ekspozitsiya siyosatida an’anaviy yondashuv ustunlik qiladi. Raqamli kataloglash va virtual ekspozitsiyalar joriy etilgan bo‘lsa-da, ular hali tizimli va kompleks ekotizim darajasiga yetmagan. Qiyosiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, jahon muzeylari muzey faoliyatini to‘rt asosiy komponent asosida rivojlantirmoqda: raqamli transformatsiya, interaktiv ekspozitsiya, auditoriya markazli boshqaruv va ilmiy-

JOURNAL OF TECHNOLOGY AND INNOVATIVE RESEARCH

VOLUME-1, ISSUE-5, 2026

tadqiqot integratsiyasi. O'zbekiston muzeylarida esa ushbu komponentlar hali to'liq integratsiyalashmagan bo'lib, ko'proq an'anaviy ekspozitsion model saqlanib qolmoqda. Bu farq, avvalo, texnologik infratuzilma, kadrlar salohiyati hamda muzey menejmenti modelidagi tafovutlar bilan izohlanadi.

Shu bilan birga, O'zbekistonda muzey sohasini modernizatsiya qilish bo'yicha so'nggi yillardagi islohotlar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamlashtirishga qaratilgan davlat dasturlari, xalqaro hamkorlik loyihalari va yosh mutaxassislarni tayyorlash jarayoni muzeyshunoslikning yangi bosqichga o'tishi uchun asos yaratmoqda. Ayniqsa, raqamli madaniy merosni shakllantirish va virtual muzey platformalarini ishlab chiqish yo'nalishlari istiqbolli hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, jahon muzeylari allaqachon post-an'anaviy, ya'ni raqamli-immersiv paradigma asosida faoliyat yuritayotgan bo'lsa, O'zbekiston muzeyshunosligi ushbu paradigmaning transformatsion bosqichida turibdi. Biroq mavjud ilmiy salohiyat, madaniy merosning boyligi hamda institutsional islohotlar mamlakat muzeylarini global muzey tizimining to'laqonli ishtirokchisiga aylantirish uchun yetarli asos yaratadi. Kelajakda muzeylarning raqamli ekotizimga integratsiyasi, sun'iy intellekt va interaktiv texnologiyalar bilan uyg'unlashuvi muzeyshunoslikni yangi ilmiy-metodologik bosqichga olib chiqishi shubhasizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hooper-Greenhill, E. *Museums and the Interpretation of Visual Culture*. London: Routledge, 2000.
2. Lord, B., Lord, G. D. *The Manual of Museum Management*. London: Rowman & Littlefield, 2009.
3. McCarthy, C. *The Global Museum: Museums in a Changing World*. Oxford: Blackwell Publishing, 2015.
4. Parry, R. *Museums in a Digital Age*. London: Routledge, 2010.

